

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ “ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ” ТА “ЛІКВІДНІСТЬ”

За останні роки економічна криза здійснила помітний вплив на фінансовий стан і діяльність підприємств, їх не можна вважати стабільними й такими, що мають стійкий фінансовий стан, а більшість із них зазнали суттєвих збитків і опинилися на межі банкрутства. У таких умовах підприємствам необхідно постійно підтримувати і покращувати свої фінансові показники. Платоспроможність і ліквідність вважаються одними із найважливіших фінансових показників діяльності підприємств. Саме в такий час особливо гостро постає питання дослідження та аналізу ліквідності і платоспроможності суб'єкта господарювання, пошуку нових підходів до цієї проблеми. Від цих показників залежить існування підприємств, оскільки вони припиняють свою діяльність переважно через нестачу грошових коштів, а не за рахунок недостатньої рентабельності.

Платоспроможність і ліквідність є взаємопов'язаними, однак різними за змістом. У працях науковців існують різні підходи до визначення сутності цих понять. Так, Н.М. Давиденко зазначає, що ліквідність характеризує механізм перетворення фінансових або матеріальних активів у грошові кошти з метою своєчасного виконання зобов'язань. Під платоспроможністю автор розуміє наявність у підприємства грошових коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, що потребує негайного погашення.

В.М. Вовк під ліквідністю розуміє здатність активу до швидкого перетворення на грошові кошти, а під платоспроможністю – достатність ліквідних активів для погашення в будь-який момент усіх короткотермінових зобов'язань перед кредиторами.

А.П. Дорошенко зазначає, що ліквідність характеризує спроможність суб'єкта господарювання проводити розрахунки за своїми зобов'язаннями як за рахунок наявних грошових коштів, так і за рахунок грошових коштів, отриманих від реалізації окремих елементів майна підприємства.

Т.О. Фролова зазначає, що ліквідність підприємства полягає у можливості у будь-який момент розрахуватися за своїми зобов'язаннями (пасивами) за допомогою (за рахунок) майна (активів), яке швидко підприємство може продати, отримати грошові кошти і погасити заборгованість перед постачальниками, банком щодо повернення кредитів, перед бюджетом та позабюджетними централізованими фондами зі сплати податків і платежів, перед працівниками з виплати заробітної плати тощо. Платоспроможність, на її думку, характеризується достатньою кількістю оборотних активів підприємства для погашення своїх зобов'язань протягом року.

П.В. Тарасенко розглядає ліквідність, як спроможність підприємства перетворювати свої активи на гроші без втрати їх ринкової вартості для покриття всіх необхідних платежів у міру настання їх термінів на швидкість здійснення цього перетворення. Платоспроможність вона розглядає, як наявність у підприємства коштів для погашення ним у встановлений термін і в повному обсязі своїх боргових зобов'язань, які впливають із кредитних чи інших операцій грошового характеру, тобто це здатність підприємства виконувати свої зобов'язання.

Ліквідність підприємства за В.В. Ковальовим – це наявність оборотних коштів у розмірі, теоритично достатньому для погашення короткотермінових зобов'язань. Формальне перевищення (у вартісній оцінці) оборотних активів над короткотерміновими пасивами. Платоспроможність підприємства – наявність у підприємства грошових коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунку за кредиторською заборгованістю, що вимагає негайного погашення.

За Л.А. Лахтіоною ліквідність підприємства – здатність цінностей легко перетворюватися в гроші, тобто в абсолютно ліквідні активи. Це здатність і швидкість підприємства перетворювати активи в гроші для покриття своїх необхідних платежів у міру настання їх термінів. Платоспроможність – можливість підприємства наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити свої термінові зобов'язання.

М.А. Болух визначає ліквідність підприємства, як спроможність перетворювати свої активи на гроші для покриття всіх необхідних платежів. Безперешкодне перетворення майна на гроші, а платоспроможність підприємства, як наявність у підприємства коштів і їх еквівалентів, достатніх для розрахунку з кредиторською заборгованістю, що потребує негайного погашення.

О.І. Уткін у своїй праці зазначає, що ліквідність підприємства – це здатність підприємства вчасно і без затримки сплачувати свої короткотермінові зобов'язання, а платоспроможність – здатність своєчасно і повністю розраховуватися за своїми довготерміновими зобов'язаннями.

За визначенням М.М. Бердар, Т.С. Пічугіна та групи авторів на чолі з М.Г. Чумаченком ліквідність – це здатність підприємства швидко конвертувати свої активи в грошові кошти, необхідні для нормальної фінансово-господарської діяльності та погашення короткотермінових зобов'язань підприємства. Це визначення підкреслює ефективність перетворення активів у кошти для потреб підприємства. М.Я. Коробов пише, що ліквідність – це здатність підприємства виконати свої фінансові зобов'язання перед усіма контрагентами і державою. Ліквідність також визначається можливістю розрахуватися за своїми зобов'язаннями протягом тривалого часу шляхом перетворення своїх активів у грошові кошти.

О.Я. Базілінська вважає, що «ліквідність підприємства характеризує можливість надходження грошових коштів не лише за рахунок реалізації активів, а й за рахунок залучення додаткових зовнішніх коштів», а платоспроможність розглядає як можливість безперебійної сплати боргів у відповідні терміни.

Розглянувши підходи до визначення поняття «платоспроможність» різними авторами, можна зробити висновок, що їх об'єднує однакове розуміння платоспроможності з позиції наявності грошових коштів. Тобто під платоспроможністю слід розуміти здатність підприємства вчасно і в достатніх обсягах розраховуватися по своїм

зобов'язанням. Якщо показники платоспроможності підприємства знаходяться на досить високому рівні, можна говорити про те, що воно є фінансово стійким, тобто у нього низька ймовірність збанкрутувати.

Щодо поняття «ліквідність», то його розуміють, як спроможність підприємства швидко реалізувати активи і одержувати готівку для сплати своїх зобов'язань, тобто це співвідношення величини ліквідних активів і поточної заборгованості. У вузькому розумінні, ліквідність – це здатність активів швидко перетворюватись на гроші.

Таким чином, сутність економічних категорій «ліквідність» і «платоспроможність» обумовлюється тим, що перша передбачає спроможність поточних активів підприємства, визначених об'єктами платіжних засобів, перетворюватись в грошову форму або безпосередньо бути майном для виконання всіх необхідних розрахунків у міру настання їх строку, а друга – здатність господарюючої системи вчасно і повністю виконувати свої зобов'язання.

Виходячи з цих визначень, ліквідність поточних активів не гарантує підприємству платоспроможність, а лише забезпечує рівень її якості щодо потреб розрахунків. Ліквідність платіжних засобів характеризує як поточний стан розрахунків підприємства, так і перспективний. При цьому, підприємство може бути на певний момент часу платоспроможним, але втратити її в майбутньому, і навпаки. Водночас, на рівень ліквідності можна впливати управлінськими рішеннями, поліпшувати шляхом ефективного розміщення фінансових ресурсів в активах і при цьому підвищувати величину платоспроможності.

Отже, поняття платоспроможності і ліквідності підприємства дуже близькі, а останнє є більш глибоким, оскільки від ступеня ліквідності залежить платоспроможність, тобто ліквідність виступає однією з необхідних умов забезпечення платоспроможності. Основні відмінності між ліквідністю і платоспроможністю полягають у наступному: ліквідність підприємства визначається розміром та складом поточних активів, а платоспроможність наявністю поточних активів у певній (грошовій, високоліквідній) формі; ліквідність підприємства припускає співвідношення всіх поточних активів та їх груп з поточними зобов'язаннями, а платоспроможність – високоліквідних активів із найбільш терміновими зобов'язаннями; платоспроможність більш динамічна, ніж ліквідність; платоспроможність характеризує поточний стан підприємства, а ліквідність не тільки поточний, але й перспективний; ліквідність підприємства визначається рухом фінансових потоків, а платоспроможність – рухом грошових потоків.

Підводячи підсумок можна сказати, що нагальним завданням є розробка цілісної теоретичної концепції аналізу ліквідності і платоспроможності, яке б відповідало сутності цих явищ, забезпечувало отримання об'єктивної та достовірної інформації про них та забезпечувало розробку і прийняття ефективних управлінських рішень.